

Notat 13/2014

Basiskompetanse i arbeidslivet (BKA) – en oppsummering av dokumenterte effekter

Basiskompetanse i arbeidslivet (BKA)
– en oppsummering av dokumenterte effekter
Jonas Sønnesyn

Tilskuddsordningen Basiskompetanse i arbeidslivet (BKA) ble opprettet i 2006. Ordningen gir tilskudd til virksomheter som ønsker å arrangere opplæring i grunnleggende lese-, skrive-, regne- og dataferdigheter for sine ansatte. Fra 2014 inngår også opplæring i muntlige ferdigheter i ordningen. Til og med utlysningen som fant sted i 2013, har 36 509 personer deltatt på opplæringskurs. Vox har tildelt 496,5 millioner kroner fordelt på 1 558 prosjekter. BKA-kurs har blitt evaluert ved flere anledninger, både eksternt og internt.¹ Dette notatet oppsummerer den dokumentasjonen som handler om effekter i disse evalueringene.

¹ De eksterne evalueringene er: Econ (2007) *Evaluering av Program for basiskompetanse Arbeidslivet (BKA)*; Econ Pöyry (2008) *Program for basiskompetanse i arbeidslivet. Evaluering, del 2*; Engesbak, H. og Stubbe, T.A. (2011) *Basiskompetanse i arbeidslivet – Evaluering av prosjekter i Oppland som har fått støtte gjennom det nasjonale BKA-programmet i perioden 2006-2009*; Proba samfunnsanalyse (2012) *Evaluering av Program for basiskompetanse i arbeidslivet*. De interne evalueringene er: Hansen, Ø. L., Larsen, M.F., og Lønvik, K. (2011) *Basiskompetanse i Posten og Bring – rapport om effekter av kurs i grunnleggende ferdigheter*; Hansen, Ø. L., og Fossan-Waage, T. (2012) *Erfaringer fra bransjerettet samarbeid om opplæring i grunnleggende ferdigheter – En evaluering av prosjekter i samarbeid med Byggnæringens Landsforening (BNL)*; Hansen, Ø. L., Larsen, M.F., og Lønvik, K. (2013) *Basiskompetanse i Posten og Bring – delrapport 2 om kurseffekter*. I tillegg publiserer Vox deskriptiv statistikk om BKA i den årlige publikasjonen *Vox-Speilet – Voksnes deltakelse i opplæring*. I 2010 gjennomførte Vox også en evaluering hvor resultatene ikke ble publisert.

Hovedtrekk

- Alle effektevalueringene konkluderer med at kursene har ført til en positiv endring for mange av deltakerne.
- En del av endringene kan knyttes til en bedring i grunnleggende ferdigheter, eller økt bruk av ferdighetene (som at deltakerne bruker mer data, skriver eller leser mer enn hva de gjorde før kurset). Av disse synes effekten i dataopplæring å være størst.
- Andre endringer blir knyttet til holdninger og tankesett, som økt selvtillit, mestringfølelse og læringsmotivasjon. Flere kursdeltakere og arbeidsgiverne deres anser slike endringer som vel så viktige som endringene i grunnleggende ferdigheter.
- Eksempler på positive endringer som en følge av kurset er dokumentert både i arbeidslivet og i hverdagslivet til deltakerne. Flere har:
 - blitt bedre til å utføre arbeidsoppgavene sine, og blitt mindre redd for å gjøre feil
 - fått nye arbeidsoppgaver og økt omstillingsmotivasjon
 - blitt flinkere til å følge opp egen familie og egne fritidsinteresser
 - økt interessen for, og sjansen til, å ta fagbrev eller gå videre på kurs og skole
- Minoritetsspråklige synes å ha større effekt av opplæringen enn norskspråklige.
- Virksomhetene som har hatt ansatte på BKA-kurs, trekker fram bedre kommunikasjon og samarbeid mellom ansatte, nye produksjonsløsninger og økt fokus på HMS som effekter for virksomheten. Noen knytter også kursene til en nedgang i sykefravær.
- Forankring i virksomheten er avgjørende for at kurs skal bli vellykket.
- BKA har vært avgjørende for at en majoritet av opplæringstiltakene har blitt iverksatt. Det er grunnlag for å hevde at BKA stimulerer til etterspørsel av opplæring i grunnleggende ferdigheter.

Begrepet «effekter»

De evalueringene som er gjennomført, dokumenterer en rekke positive effekter som følger av BKA-kurs. I utgangspunktet ville det gitt mening å avgrense effekter til læringseffekter og endringer i atferd, siden dette er det viktigste. Imidlertid finnes det solid dokumentasjon for at BKA også fører til endringer i holdninger og tankesett, som påvirker deltakernes privatliv og arbeidsliv, og dessuten arbeidsplassen deres. Vi mener det er hensiktsmessig å inkludere slike endringer i en totalvurdering av effekter av BKA.

Fire ulike typer effekter blir trukket fram i dette notatet:

- I) endringer i deltakernes grunnleggende ferdigheter
- II) endringer i deltakernes arbeidsliv og hverdagsliv
- III) endringer for de virksomhetene som gjennomfører kurs
- IV) endringer i tilbud og etterspørsel av opplæringsaktiviteter

Punkt I) har størst fokus i de fleste evalueringene. Imidlertid er konsekvensene av økte grunnleggende ferdigheter (punkt II og III) like interessante. Dette omfatter både mer bruk av grunnleggende ferdigheter (for eksempel at man leser og skriver mer), samt andre typer effekter, som at kursdeltakere har fått mer selvtillit og opplever større mestringfølelse.

Punkt I) og IV) utgjør delmålene til BKA.

Det overordnede målet til BKA er å medvirke til at voksne ikke blir støtt ut av arbeidslivet på grunn av manglende grunnleggende ferdigheter. Skal ordningen evalueres opp mot dette målet, må man undersøke om deltakerne holder seg sysselsatt som en følge av endret atferd på grunn av opplæring. De evalueringene som har blitt gjennomført, gir imidlertid ikke grunnlag for å si noe om dette. De som deltar på BKA-kurs, er allerede sysselsatte², og det har ikke blitt undersøkt om BKA-deltakere har høyere sysselsettingsrate enn tilsvarende arbeidstakere som ikke har deltatt på opplæringskurs, på lengre sikt.

Oppsummeringen under er strukturert rundt de fire ulike typene effekter nevnt over. Avslutningsvis ser vi også på hva som karakteriserer et vellykket kurs, og hva som fører til størst endring i grunnleggende ferdigheter og økt bruk av disse ferdighetene.

² Med unntak av noen få kurs som har blitt arrangert i samarbeid med Nav.

Mange opplever økte grunnleggende ferdigheter³

Alle de evalueringene som er referert til her, baserer seg på egevaluering. Det vi si at det ikke er objektive tester, men subjektive vurderinger av effekt som ligger til grunn for resultatene.

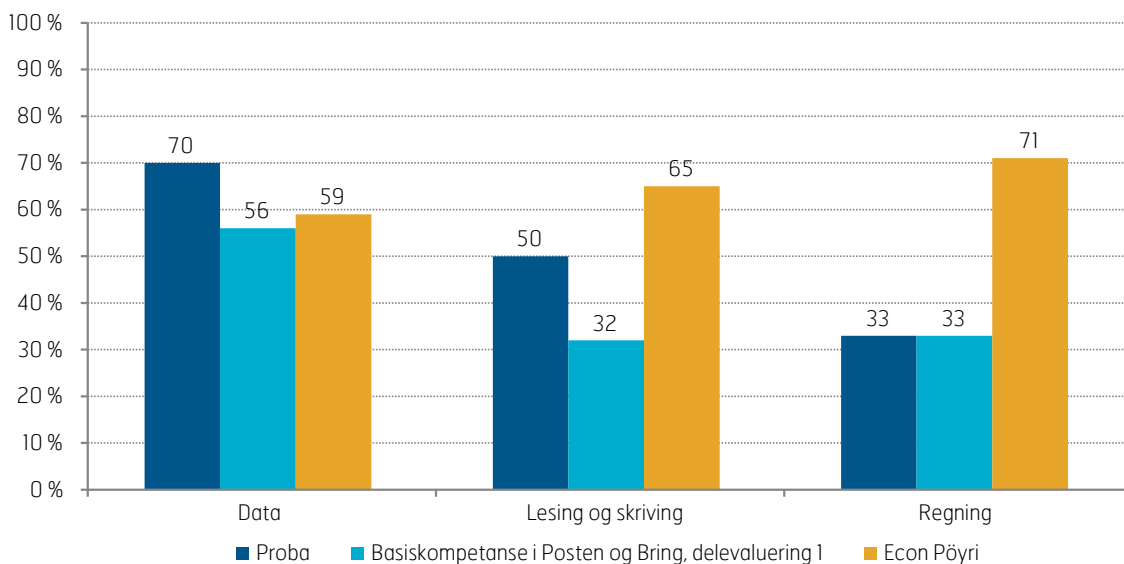
For å gjøre teksten lettere å lese har vi valgt å ikke referere til hvor mange respondenter som utgjør datagrunnlaget for hver enkelt statistikk som blir framhevet. Datagrunnlaget er størst i evalueringen til Proba (2012) (på det meste i overkant av fire hundre respondenter). Datagrunnlaget er minst i evalueringen til Econ Pöyri (2008) (på det laveste omtrent 25 respondenter), og bør tolkes deretter.

Alle de effektene som er beskrevet under, har kommet som et resultat av kurset og opplæringen deltakerne har fått, også der hvor dette ikke framgår tydelig i teksten.

Opplæring i data gir størst effekt

Figur 1 viser andelen deltakere som mente kurset forbedret deres grunnleggende ferdigheter, fordelt på de ulike ferdighetene og ulike evalueringer.

Figur 1 Deltakere som mente kurset forbedret ferdighetene deres, fordelt på ferdigheter og evalueringer. Prosent.⁴

Kilde: Proba samfunnsanalyse (2012); Hansen, Larsen og Lønvik (2011); Econ Pöyri (2008)

³ Evalueringene varierer i omfang, og dokumenterer ulike typer endringer. Når det i de kommende avsnittene ikke blir referert til alle evalueringene for alle effektene, betyr ikke dette at de evalueringene det ikke blir referert til, fant motstridende resultater, men at disse evalueringene ikke fokuserte på den spesifikke endringen i nevneverdig grad.

⁴ Datagrunnlaget i Econ Pöyris evaluering inkluderte deltakere som hadde deltatt på ordinære BKA-kurs og deltakere på BKA-kurs i regi av Nav. Nav-kursene var mer omfattende enn et gjennomsnittlig BKA-kurs, og inkluderte også arbeidspraksis. I figur 1 er data fra deltakerne på ordinære kurs benyttet når det gjelder data og lesing og skriving. Når det gjelder regning manglet Econ Pöyri informasjon om effekten opplæring i dette hadde hatt blant deltakerne på de ordinære kursene, og regnesøylen viser data fra de som deltok på Nav-kursene.

Som vi ser er effekten størst i data. 70 prosent av deltakerne i den mest omfattende effektevalueringen av BKA mente at kurset forbedret dataferdighetene deres (Proba samfunnsanalyse, 2012). 59 prosent av deltakerne i den første effektevalueringen av BKA, gjennomført av Econ Pöyri i 2008, mente det samme (Econ Pöyri, 2008).

I den første devalueringen av Vox og Postenkonsernets samarbeidsprosjekt, Basiskompetanse i Posten og Bring⁵, var det 56 prosent som mente kurset hadde økt dataferdighetene deres (Hansen, Larsen, og Lønvik, 2011). Den positive effekten samarbeidsprosjektet hadde hatt, ble bekreftet i den andre devalueringen av samarbeidsprosjektet (Hansen, Larsen, og Lønvik, 2013).

I Proba-evalueringen ble også arbeidsgiverne bedt om å vurdere effekten kursene hadde hatt på deltakerne. 60 prosent av arbeidsgiverne mente halvparten eller flere av deltakerne hadde blitt bedre i tekstbehandling/bruk av Word, Internett og e-post – som de beskrev som de viktigste kompetanseområdene innenfor data (Proba samfunnsanalyse, 2012).

Flere skriver og leser bedre

50 prosent av deltakerne i Probas evaluering mente at kurset hadde økt lese- og skriveferdighetene deres (Proba samfunnsanalyse, 2012). 65 prosent av deltakerne i Econ Pöyris evaluering, og 32 prosent i den første devalueringen av Basiskompetanse i Posten og Bring, mente det samme (Econ Pöyri, 2008; Hansen mfl., 2011).

I den sistnevnte evalueringen var det også en økning i andelen som beskrev sine lese- og skriveferdigheter som gode. Som ved data, ble den positive effekten bekreftet i den andre devalueringen av samarbeidsprosjektet (Hansen mfl., 2013).

Blant arbeidsgiverne til deltakerne i Proba-evalueringen mente omtrent 60 prosent at halvparten eller flere av deltakerne hadde blitt bedre i arbeidsspesifikk lesing og skriving (Proba samfunnsanalyse, 2012).

Som nevnt innledningsvis, ble opplæring i muntlige ferdigheter en del av BKA-ordningen først i 2014. Gjennom opplæring i de andre ferdighetene har imidlertid kursdeltakerne også fått utviklet sine muntlige ferdigheter. Denne effekten ble vurdert i den andre devalueringen av Basiskompetanse i Posten og Bring. Når deltakerne ble bedt om å vurdere de muntlige ferdighetene sine på en skala fra 1 (dårlig) til 5 (god) før og etter kurset, svarte de i gjennomsnitt 3,4 før kurset og 3,8 etter kurset (Hansen mfl., 2013).

⁵ Dette samarbeidsprosjektet fant sted fra 2010 til 2013, og besto av en rekke opplæringskurs i de to virksomhetene Posten og Bring. For å isolere potensielt andre årsaker til endringen enn selve kurset, har resultatene til kursdeltakerne blitt kontrollert for endringer i en tilsvarende gruppe ansatte som ikke deltok på kurs.

En del har blitt bedre til å regne

I Probas evaluering, og i den første devalueringen av Basiskompetanse i Posten og Bring, mente 33 prosent av deltakerne at de hadde blitt bedre til å regne (Hansen mfl., 2011; Proba samfunnsanalyse, 2012).⁶ 71 prosent i Econ Pöyris evaluering mente det samme (Econ Pöyri, 2008).

Som ved lesing og skriving, var det en økning i andelen som vurderte regneferdighetene sine som gode eller tilnærmet gode i den første devalueringen av Basiskompetanse i Posten og Bring. Andelen doblet seg fra før kurs til etter kurs, og steg fra 17 prosent til 36 prosent (Hansen mfl., 2011). Den positive effekten ble bekreftet i den andre devalueringen av samarbeidsprosjektet (Hansen mfl., 2013).

⁶ I Proba-evalueringen var det imidlertid bare halvparten av de som deltok på kurs som inkluderte regning, som mente dette var et område de hadde behov for opplæring i. Når kun de som oppga behov for økt regnekompetanse, ble spurt, mente flere at kurset hadde hatt en positiv effekt. 44 prosent mente de hadde blitt bedre i å forstå budsjett og regnskap, mens den tilsvarende andelen for hverdagsmatematikk var 40 prosent. Det var relativt få av arbeidsgiverne som vurderte regning som et spesielt viktig kompetansemål. Likevel mente 47 prosent av dem at halvparten eller flere av deltakerne hadde blitt bedre i å forstå budsjett og regnskap. Den tilsvarende andelen for hverdagsmatematikk var 42 prosent (Proba samfunnsanalyse, 2012).

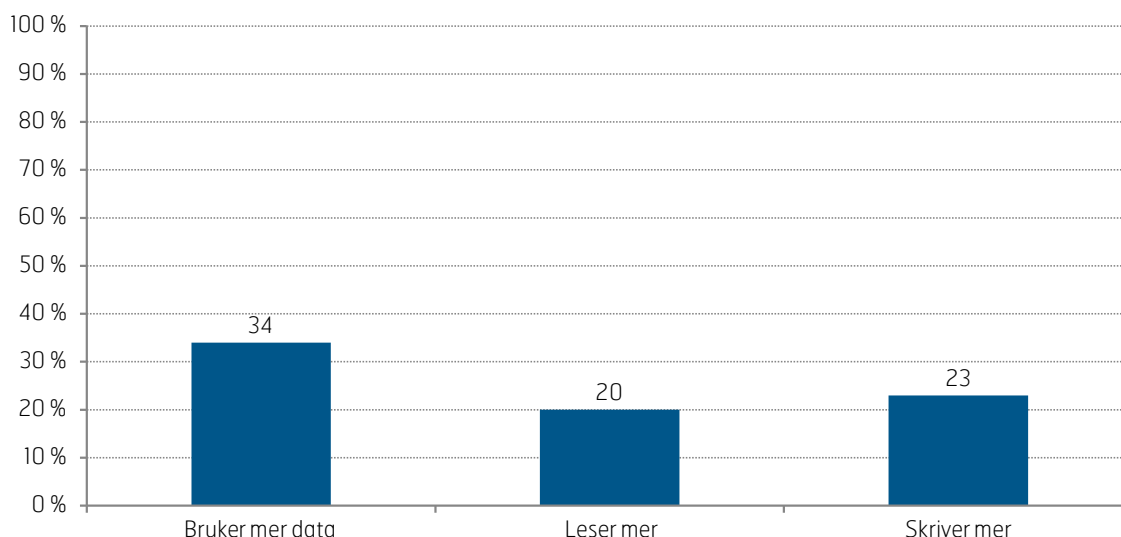
Mange opplever positive endringer i arbeids- og hverdagslivet

De viktigste dokumenterte effektene av deltakelse på BKA-kurs handler om endringer i atferd og endringer i tankesett. De førstnevnte endringene relaterer til bruk av grunnleggende ferdigheter, som at deltakere skriver mer, leser mer og bruker mer data etter kurset enn de gjorde før. De sistnevnte endringene går i hovedsak på at deltakere har fått økt selvtillit, mestringfølelse og motivasjon for videre læring.

Markant økning i databruk

Figur 2 viser andelen deltakere i Probas undersøkelse som oppga at de brukte mer data og leste og skrev mer etter kurset.

Figur 2 Deltakere som oppgir økt bruk av grunnleggende ferdigheter, fordelt på ferdigheter. Resultater fra Probas evaluering. Prosent.

Kilde: Proba samfunnsanalyse (2012)

I Probas evaluering sa 34 prosent av deltakerne at de brukte mer data etter kurset. 38 prosent sa at de hadde fått lyst til å ta i bruk ny teknologi. Av arbeidsgiverne var det omtrent 62 prosent som mente at halvparten eller flere av deltakerne brukte mer data og hadde fått mer lyst til å ta i bruk ny teknologi (Proba samfunnsanalyse, 2012).

Resultatene i de to devalueringene av Basiskompetanse i Posten og Bring viste mye av de samme tendensene. I den første devalueringen mente 55 prosent at de hadde blitt mer aktive databrukere etter kurset. I tillegg ble andelen som aldri hadde sendt en e-post, halvert fra før kurs til etter kurs, fra 32 prosent til 16 prosent (Hansen mfl., 2011). I den andre devalueringen kom det fram at andelen som aldri brukte Internett i løpet av en uke, hadde sunket fra 12 prosent til 5 prosent, fra før til etter kurs. Tilsvarende sank andelen av de som aldri så nett-tv i løpet av en uke, fra 58 prosent til 44 prosent (Hansen mfl., 2013).

Økt databruk ble også trukket fram som en sentral kurseffekt i en Vox-evaluering fra 2010, som tok for seg virksomheter som mottok BKA-midler i 2008 og 2009.⁷ Det samme var tilfelle i Econ Pöyris evaluering, hvor en betydelig andel deltakere, både blant de som hadde deltatt på ordinære BKA-kurs og på Nav-kurs, oppga at de brukte mer data etter kurset. Over halvparten av Nav-deltakerne oppga i tillegg at de kunne tenke seg å ta i bruk ny teknologi (Econ Pöyri, 2008).

Mange leser og skriver mer etter kurset

Blant deltakerne i Probas evaluering som oppga at de hadde behov for å bli bedre i lesing og skriving, var det 32 prosent som leste mer, og 30 prosent som skrev mer, etter kurset. De tilsvarende resultatene uavhengig av om det å bli bedre var et uttalt behov, var 20 prosent for lesing og 23 prosent for skriving (se figur 2). Av arbeidsgiverne mente 36 prosent at halvparten eller flere av deltakerne skrev mer, og 30 prosent mente at halvparten eller flere av deltakerne leste mer. Nærmere halvparten visste ikke (Proba samfunnsanalyse, 2012).

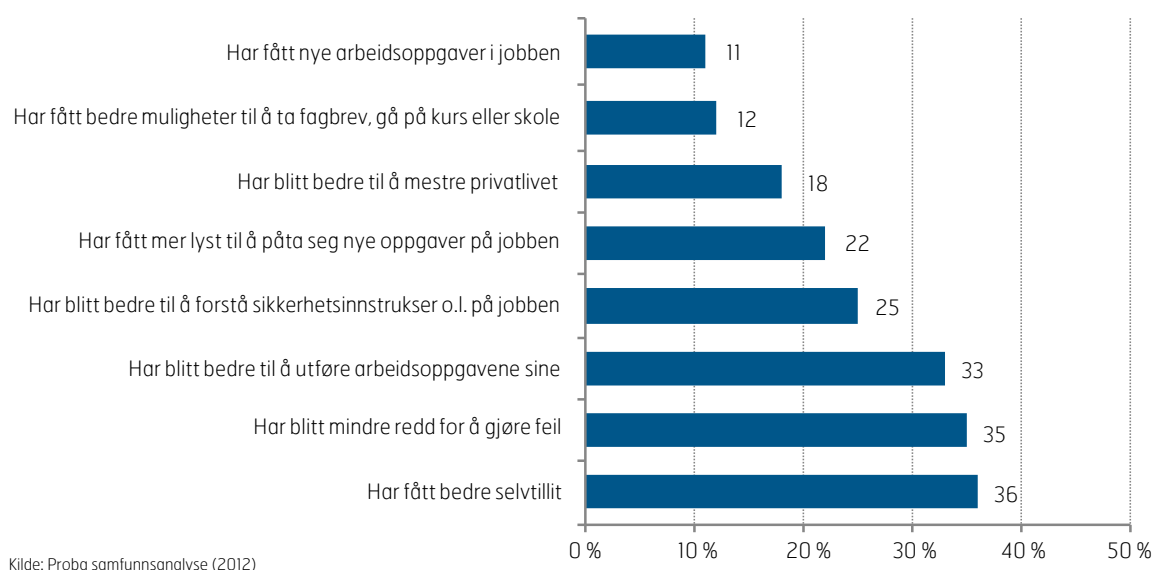
Den andre devalueringen av Basiskompetanse i Posten og Bring viste også mye av det samme. Andelen deltakere som aldri leste nettaviser eller ukeblad i løpet av en uke, ble halvert fra før til etter kurs. Videre sank andelen som aldri skrev notat/møtoreferat eller e-post i løpet av en uke, betydelig (Hansen mfl., 2013).

I Econ Pöyris evaluering var det også flere deltakere, både blant de som hadde deltatt på ordinære BKA-kurs og på Nav-kurs, som oppga at de leste og skrev mer etter kurset (Econ Pöyri, 2008).

Bedre selvtillit – viktigste kurseffekt

Figur 3 oppsummerer de viktigste kurseffektene, utover de som går på økt bruk av grunnleggende ferdigheter, i Probas evaluering.

Figur 3 Kurseffekter for deltakere. Resultater fra Probas evaluering. Prosent.

⁷ Resultatene fra denne evalueringen har ikke blitt publisert.

Bedre selvtillit, også beskrevet som det «å tørre», og økt mestringsfølelse blir i flere av evalueringene omtalt som kanskje de viktigste effektene av BKA-kurs. Som figur 3 viser, blir bedre selvtillit trukket fram av flest deltakere i Proba-evalueringen. Den økte selvtilliten ble også sett av arbeidsgiverne deres. 64 prosent av dem mente at halvparten eller flere av deltakerne hadde fått bedre selvtillit (Proba samfunnsanalyse, 2012).

I den første devalueringen av Basiskompetanse i Posten og Bring steg andelen deltakere som sa de hadde god eller tilnærmet god selvtillit fra 36 prosent før kurs til 62 prosent etter kurs (Hansen mfl., 2011). I den andre devalueringen, hvor deltakerne vurderte selvtilliten sin på en skala fra 1 (dårlig) til 5 (god), vurderte deltakerne selvtilliten sin som 3,4 før kurs og 3,8 etter kurs (Hansen mfl., 2013).

Økt selvtillit ble også trukket fram som en av de viktigste kurseffektene i en rapport som tok for seg et samarbeidsprosjekt mellom Vox og Byggenæringens Landsforening (BNL), om økt basiskompetanse i byggenæringen (Hansen og Fossan-Waage, 2012). Deltakerne i Econ Pöyris evaluering, både de som hadde deltatt på ordinære BKA-kurs og kurs i regi av Nav, framhevet også økt selvtillit som den viktigste effekten av kurset (Econ Pöyri, 2008).

Proba-evalueringen viste også at 35 prosent hadde blitt mindre redde for å gjøre feil (Proba samfunnsanalyse, 2012). Redusert frykt for å gjøre feil var også noe store deler av både de ordinære deltakerne og NAV-deltakerne i Econ Pöyris evaluering framhevet (Econ Pöyri, 2008).

Arbeidsoppgaver blir utført på en bedre måte

Det er flere eksempler på endringer som kan knyttes til økt selvtillit, mestringsfølelse og økte grunnleggende ferdigheter. Både Proba (2012), Hansen mfl. (2011, 2013), Econ Pöyri (2008) og Vox-evalueringen fra 2010 finner at en god del av BKA-deltakerne opplever at de har blitt bedre til å utføre arbeidsoppgavene sine. I Proba-evalueringen var arbeidsgiverne i stor grad enige i dette, og 64 prosent av arbeidsgiverne mente at halvparten eller flere av deltakerne hadde blitt flinkere til å utføre arbeidsoppgavene sine. 25 prosent av deltakerne i Proba-evalueringen mente også de hadde blitt bedre til å forstå sikkerhetsinstrukser.

Videre fant Proba (2012), Econ Pöyri (2008) og Hansen og Fossan-Waage (2012) at noen av deltakerne hadde lyst til å ta på seg nye arbeidsoppgaver. I Proba-evalueringen oppga 22 prosent av deltakerne dette. 11 prosent oppga også at de hadde fått nye arbeidsoppgaver.

Flere er innstilt på omstilling

I begge devalueringen av Basiskompetanse i Posten og Bring kom det fram at mange hadde fått økt motivasjon for omstilling. I den første devalueringen økte andelen som oppga at de var motivert til å søke andre jobber i selskapet, fra 34 prosent til 51 prosent, fra før til etter kurs (Hansen mfl., 2011). I den andre devalueringen, hvor deltakerne ble bedt om å vurdere tilsvarende motivasjon på en skala fra 1 (dårlig) til 5 (god), vurderte deltakerne motivasjonen sin som 3 før kurs og 3,2 etter kurs (Hansen mfl., 2013).

Økt intern jobbmobilitet var også en endring som ble framhevet av noen av virksomhetene som deltok i samarbeidsprosjektet til Vox og BNL (Hansen og Fossan-Waage, 2012). Blant

Nav-deltakerne i Econ Pöyris evaluering mente 58 prosent at de hadde større mulighet til å komme i arbeid enn før, og at de hadde fått lyst til å forsøke andre jobber enn de hadde tenkt seg før (Econ Pöyri, 2008).

Økt lyst og mulighet for å ta fagbrev

Økt læringsmotivasjon har vært en viktig effekt av BKA-kurs. Blant annet har sammenhengen mellom å delta på BKA-kurs og det å ta fagbrev blitt dokumentert. Dette gjelder særlig blant virksomhetene som var med på Vox og BNLS samarbeidsprosjekt. I et av kursene i prosjektet var det et eksplisitt mål at opplæringen på sikt skulle lede til at deltakerne tok fagbrev. Kort tid etter hadde tre av ti deltakere på kurset tatt fagbrev (Hansen og Fossan-Waage, 2012).

I Proba-evalueringen mente 28 prosent av deltakerne som oppga økte muligheter for å ta fagbrev eller gå på kurs og skole som et behov, at de hadde fått dette (Proba samfunnsanalyse, 2012). I Econ Pöyri-evalueringen var det også en betydelig andel som sa de hadde fått lyst til å gå videre på andre kurs eller på skole (Econ Pöyri, 2008). Blant virksomhetene i Vox-evalueringen fra 2010 mente 32 prosent at kurset hadde ført til økt interesse for spesialisering/fagbrev blant deltakerne.

Flere mestrer privatlivet bedre

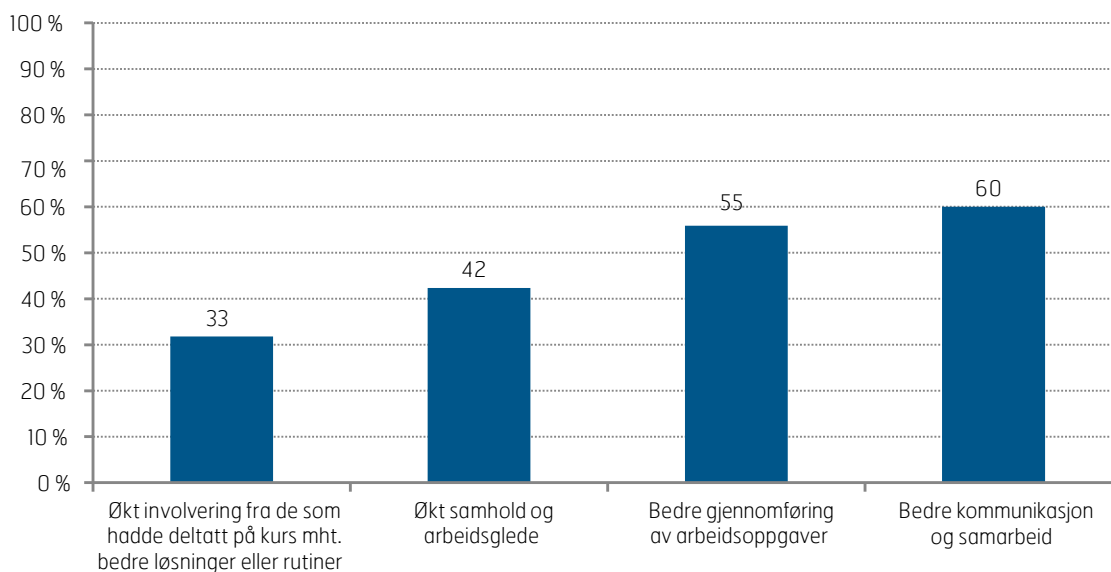
Når det gjelder endringer som i hovedsak dreier seg om hverdagslivet til kursdeltakerne, oppgir 18 prosent av deltakerne i Proba-evalueringen at de mestrer privatlivet (følge opp egne barn/familie, fritidsinteresser osv.) bedre (Proba samfunnsanalyse, 2012). I Vox-evalueringen fra 2010 framhever virksomhetene som deltok at flere av kursdeltakerne har blitt bedre til å følge opp egne barn, blant annet gjennom at de har blitt flinkere til å gi leksehjelp.

Endringer for de virksomhetene som gjennomfører kurs

Flere av de endringene som er beskrevet over, har åpenbart også ført til positive endringer for de virksomhetene som gjennomfører BKA-kurs.

Figur 4 viser hvilke kurseffekter virksomhetene i Vox-evalueringen fra 2010 trakk fram.

Figur 4 Kurseffekter for virksomheter. Resultater fra Vox-evaluering fra 2010. Prosent.

60 prosent mente kurset hadde ført til bedre kommunikasjon og samarbeid, mens 55 prosent mente det hadde ført til bedre gjennomføring av arbeidsoppgaver. Flere av virksomhetene rapporterte også at kursene hadde skapt åpenhet og toleranse for utfordringer knyttet til grunnleggende ferdigheter (samtidig som noen poengterte at det var ansatte som opplevde kursdeltakelse som stigmatiserende). I noen av virksomhetene var redusert sykefravær en konsekvens av opplæringen.

Virksomhetene som deltok i Vox og BNLS samarbeidsprosjekt (Hansen og Fossan-Waage, 2012), trakk fram:

- nye produksjonsløsninger og mindre svinn
- nye arbeidsoppgaver og ansvarsområder
- nye arbeidsledere og ressurspersoner
- konkurransefortrinn mht. anbud
- økt bruk av skriftlige kontrakter
- økt bruk av kvalitetssikringssystemer og bedre administrering
- økt bevissthet rundt HMS og sikkerhet på arbeidsplassen
- bedre integrering og økt forståelse blant minoritetsspråklige

Econ Pöyris evaluering trakk fram flere av de samme momentene. Virksomhetene mente at BKA-kurset skapte en bedre bedriftskultur, med større aksept for utfordringer knyttet til grunnleggende ferdigheter, og tiltak for å forbedre dette. De mente også at kurset hadde gjort at arbeidstakerne hadde blitt mer ansvarsfulle og delaktige. Én virksomhet mente også at kurset hadde hatt en positiv effekt på sykefraværet (Econ Pöyri, 2008).

Endringer i tilbud og etterspørsel av opplæringsaktiviteter

De evalueringene som vurderer hvorvidt BKA-ordningen har bidratt til å øke etterspørselen etter opplæringsaktiviteter, konkluderer med at den har det. Eksempelvis mener 60 prosent av arbeidsgiverne i Proba-evalueringen at de ikke ville ha gjennomført opplæringen om de ikke hadde fått støtte gjennom BKA (Proba samfunnsanalyse, 2012). De virksomhetene som deltok i samarbeidsprosjektet mellom Vox og BNL, mener også at det økonomiske tilskuddet fra Vox var avgjørende for gjennomføringen av opplæringen, siden denne typen opplæring er svært ressurskrevende for bedriftene (Hansen og Fossan-Waage, 2012).

At BKA-ordningen har stimulert etterspørselen på en positiv måte, blir også framhevet av virksomhetene i Vox-evalueringen fra 2010. Her blir ordningens viktighet for kurs som ikke er direkte fagrelevante, men som likevel er nyttige for virksomheten i et lengre perspektiv, spesielt trukket fram.

Econ Pöyri konkluderer også med at BKA har stimulert etterspørselssiden. Dette gjelder i hovedsak for lese- og skriveopplæring. Econ Pöyri fikk inntrykk av at mange at dataopplæringskursene ville blitt gjennomført uavhengig av BKA-tilskudd (Econ Pöyri, 2008).

Tilbakemeldingen fra virksomhetene blir også bekreftet når vi ser på hvor mange BKA-søknader Vox mottar, og hvor mye penger det blir søkt om. Siden 2011 har det i snitt kommet inn over 400 søknader i året, mens det gjennomsnittlige søknadsbeløpet for alle årene ordningen har eksistert, er i overkant av 400 000 kroner (Ianke, Holm, Andressen, Larsen mfl., 2014).

Når det gjelder stimulans av tilbydersiden, er datamaterialet begrenset. Det er kun Econ Pöyri som har vurdert dette i nevneverdig grad, og denne evalueringen tok som nevnt utgangspunkt i den første tildelingsrunden, som var i 2006. Konklusjonen deres var at BKA-ordningen i mindre grad hadde påvirket tilbudssiden av opplæringsaktiviteter. Når det gjaldt opplæring i data, mente de imidlertid at tilbydersiden ikke trengte å bli stimulert (Econ Pöyri, 2008).

Kriterier for vellykkede kurs

I noen av evalueringene ble kriterier for vellykkede kurs kartlagt. I sum synes det som forankring i virksomheten er det viktigste kriteriet. Dette er hovedkonklusjonen til en studie av BKA-prosjekter i Oppland i perioden 2006–2009, gjennomført av NTNU ViLL i samarbeid med Oppland Fylkeskommune (Engesbak og Stubbe, 2011). Forankring kan også sies å være et dekkende samlebegrep for de kriteriene som blir framhevet som de viktigste av de andre evalueringene som så nærmere på dette: skreddersydde kursopplegg til den enkelte bedrift (Hansen og Fossan-Waage, 2012), og det å bruke egne ansatte i opplæringen (Proba samfunnsanalyse, 2012).

Utover momenter som kan sies å dreie seg om forankring, fant Proba (2012) en sammenheng mellom arbeidsgivere som meldte om høy kurseffekt og at:

- virksomheten hadde erfaring med annen intern opplæring
- virksomhetene søkte om BKA-midler selv
- det var enkelt å rekruttere deltakere
- undervisningen foregikk helt eller delvis i arbeidstiden

Videre framhevet Engesbak og Stubbe (2011) følgende faktorer som viktige for å oppnå et vellykket kurs:

- trygghet og ingen stigmatisering
- individuell tilrettelegging
- opplevelse av å lykkes
- kompetansedyktige (nok) lærere
- motivasjon og informasjon
- kombinert opplæring og sosiale aktiviteter

Individuelle forskjeller

Når det gjelder suksess for den enkelte deltaker, finner Proba (2012) en sammenheng mellom høy effekt og at:

- det var samtaler med kurslederen før oppstart
- deltakeren ble oppfordret om å delta, men at det var frivillig
- opplæringen var tilpasset deltakerens behov
- deltakeren var en kvinne (men relativt liten betydning)
- deltakeren var under 39 år eller eldre enn 55 år (sammenheng med type kurs)
- deltakeren var ansatt i kommunal sektor

I den andre devalueringen av Basiskompetanse i Posten og Bring ble det analysert om det var noen forskjeller i effekt hos minoritetsspråklige sammenlignet med norskspråklige. Her kom det fram at minoritetsspråklige deltakere i gjennomsnitt opplevde et større læringsutbytte av kursene enn de norskspråklige. Dette gjaldt særlig innenfor lesing og data (Hansen mfl., 2013).

Figurliste

Figur 1	Deltakere som mente kurset forbedret ferdighetene deres, fordelt på ferdigheter og evalueringer. Prosent.	6
Figur 2	Deltakere som oppgir økt bruk av grunnleggende ferdigheter, fordelt på ferdigheter. Resultater fra Probas evaluering. Prosent.	9
Figur 3	Kurseffekter for deltakere. Resultater fra Probas evaluering. Prosent.	10
Figur 4	Kurseffekter for virksomheter. Resultater fra Vox-evaluering fra 2010. Prosent.	13

Referanser

- Econ Pöyri. (2008). *Program for basiskompetanse i arbeidslivet. Evaluering, del 2*. Oslo: Econ Pöyri. Hentet fra http://www.regjeringen.no/upload/KD/Evaluering%20av%20BKA_del2.pdf
- Engesbak, H., og Stubbe, T. A. (2011). *Basiskompetanse i arbeidslivet - Evaluering av prosjekter i Oppland som har fått støtte gjennom det nasjonale BKA-programmet i perioden 2006 - 2009*. Trondheim: NTNU ViLL.
- Hansen, Ø. L., og Fossan-Waage, T. (2012). *Erfaringer fra bransjerettet samarbeid om opplæring i grunnleggende ferdigheter – En evaluering av prosjekter i samarbeid med Byggnæringens Landsforening (BNL)*. Oslo: Vox. Hentet fra http://www.vox.no/contentassets/fc89fdbd45034b0dac7268928b0cb422/notat_erfaring_bransjerettet_samarbeid_bnl.pdf
- Hansen, Ø. L., Larsen, M. F., og Lønvik, K. (2011). *Basiskompetanse i Posten og Bring - rapport om effekter av kurs i grunnleggende ferdigheter*. Oslo: Vox. Hentet fra http://www.vox.no/contentassets/c1bc9f3932d34fb49b6eaa8bbe316a9/basiskompetanse_posten_bring.pdf
- Hansen, Ø. L., Larsen, M. F., og Lønvik, K. (2013). *Basiskompetanse i Posten og Bring - delrapport 2 om kurseffekter*. Oslo: Vox. Hentet fra http://www.vox.no/contentassets/705e8054d97046afb25cadd3a9b81166/basiskompetanse_i_posten_og_bring_delrapport.pdf
- Ianke, P. E., Holm, S., Andressen, A. F., Larsen, M. F., og Størset, H. (2014). *Vox-speilet 2013. Voksnes deltakelse i opplæring*. Oslo: Vox. Hentet fra <http://www.vox.no/statistikk-og-analyse/publikasjoner/Vox-speilet-2013/>
- Proba samfunnsanalyse. (2012). *Evaluering av Program for basiskompetanse i arbeidslivet*. Oslo: Proba samfunnsanalyse. Hentet fra <http://www.proba.no/rapporter/proba-rapport-2012-08/>

